

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
С
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Ш О Д У Н А В К А

№ 34.

У Суботу 21. Августа

1843.

СРБИ И НЬИОВЕ НАРОДНЕ ПЉСНЕ.

(Продужениѳ)

Србска пљсна, што смо ю напоменули, представља светце на небу, гди се препиру о првенству надъ различитимъ стварма. У тај махъ приближи се майка божія, и приповјди ѱмъ несрећу, коя се у Инди, т. е. далеко у свјту догодила. Светый Илїа, што громове влада, овде много наличи на Јупитера:

„Милый Боже! чуда великога!
Или грми, ил' се земля тресе!
Ил' удара море у брегове?
Нити грми, нит' се земля тресе,
Нит' удара море у брегове,
Већ днеле благо светителн:
Светый Петаръ и светый Никола,
Светый Јованъ и светый Илїа;
И са њима светый Пантелїа,
Њим' долази блажена Марїа,
Рони сузе низъ бнело лице.
Њо ми пыта громовникъ Илїа:
„Сестро наша, блажена Марїа!
Каква ти е голема невоља,
Те ти ронишь сузе одъ образа?“
Ал' говори блажена Марїа:
„А мой брате, громовникъ Илїа!
Како нећу сузе пролввати,
Кадъ я идемъ изъ землѳ Инѳїе,
Изъ Инѳїе изъ землѳ проклетѳ?
У Инѳїи тежко безаконѳ:
Непоштуе млађи старїега,
Неслушаю ћеца родителя;
Родителн породѳ погазили,
Црнѳ ѱмъ быо образъ на дивану
Предѳ самнемъ Богомъ истиннемъ!

Кумъ свогъ кума на судове ћера,
И доведе лажљиве свѳдоке
И безъ вѳре и безъ чисте душе,
И оглоби кума вѳичанога,
Вѳичанога, или крштенога;
А братъ брата на мейданъ зазива;
Ѓеверъ снаси о срамоти ради,
А братъ сестру сестромъ недозива.“
Њоый говори громовникъ Илїа:
„Сеїо наша, блажена Марїа!
Утри сузе одъ бнела лица,
Докъ ми овђе благо подѳлимо,
Отићемо Богу на диване,
Молићемо Бога истиннога,
Некъ намъ даде ключе одъ небеса,
Да затворимъ седмера небеса,
Да ударимъ печать на облаке,
Да непадне дажда изъ облака,
Плаа дажда, нити роса твн,
Нити ноћу снїна мѳсечина,
Да непадне за три годинце;
Да нероди вино ни шевнца,
Ни за цркву часна летурѳїа.“
Кадъ то чула блажена Марїа,
Утре сузе одъ бнела лица.
Када свеци благо подѳлише:
Петаръ узе винце и шевнцу,
И ключеве одъ небескогъ царства;
А Илїа мунѳ и громове;
Пантелїа велике врућине;
Светый Јованъ кумство и братнство,
И крстове одъ часнога древа;
А Никола воде и бродове;
Па одоше Богу на диване,
Молише се три бнела дана
И три тавне ноћи безъ престанка,
Молише се, и умолише се:
Богъ ѱмъ даде одъ небеса ключе,
Затворише седмера небеса,
Ударише печать на облаке,

Те непаде дажда изъ облака,
 Плаа дажда, нити роса тия,
 Нит' обаса сѣйна мѣсечина;
 И вероди вино ни шеница,
 Ни за цркву часна летурѣја,
 Пуно време за три годинице.
 Црна земля испуца одъ суше,
 У ню живи пропадаше люди;
 А Богъ пусти тежку болѣзано,
 Болѣзано страшну срдоболу,
 Те помори и старо и младо,
 И растаи и мило и драго.
 Што остало, то се покајало,
 Господина Бога вѣровало.
 И осташе Божи благослови,
 Да непадне леда ни снѣга
 До еданпуть у години дана;
 Како онда, тако и данаске.
 Боже милый, на свемъ тебе вала!
 Што е было, више да nebude.“

Посмотримо ли форму и саставъ сръбски пѣсана, то ћемо у њима наћи, да су доста подобне хомеровима. Поезія стары Шкандинаваца и данашњи Нѣмаца има нада свимъ лиричанъ значай; то произтиче изъ германскога нагона къ неозначенимъ и непознатимъ предѣлима идеалнога сѣѣта. Поезія Славена носи на себи особито значай епоса; она се држи народа, кои е пуњъ представлѣња о сили царства, народа, кои е политично, свое быће изгубио, а споменъ свое моћи сачувао, и своя дѣла приповѣда. Иста она непристрастность, којою се у Хомера чудимо, одликуе и славенску поезію: макаръ да е она врло приповѣна народнимъ понятіяма, ипакъ се ваходи у њој и нешто вѣрозаконскога у смотренію на право иностранца. Сравнимо ли оно, што намъ е одъ ове поезіе у данасъ живѣћемъ народу познато, са преданіяма хомеровы пѣсана, то намъ се знаменита примѣчанія чине. —

Уобште поезія ова састои се изъ довршеныхъ уломака, изъ описанія догађаа, кои немаю потребнога склада, нити непосредствене свезе, али се ипакъ са поглавитымъ случаемъ скопчавая. У овима уломцима, у овима разлученима приповѣдками често се повтораваю понеки стихови, понеке мысли, еданпуть за свагда дане и обште узете. Народъ ѿй на-

изусть знаде, и труди се, свагдѣ ѿ употребити; промѣњива опетъ често текстъ описанія, умножава или прекраћуе га, тако, да е тежко разликовати, шта се ту налази старинскога, шта ли познѣга. Ово непрестано прераѣ ѿваѣ чисти быће приповѣдана, отире све, што бы носило на себи знаменъ особности пѣсникове, или на начинъ се каковъ ограничавало; то е заиста єдина поезія, слободна одъ правила и примлѣнога хода. У стары то свойство имала е поезія хомерова, у новіи сръбска. — Будући су пакъ ова узвышена дѣла произвели поєдини духови, то свакадъ носе она на себи и њиово особно знаменъ, што наравно у то прелази, што мы начинъ зовемо. Тако дакле сръбска поезія чува свое унутрашнѣ быће, али непрестано промѣњиве форму, и заєдно е стара, а свагда нова. Обште ѿгована, у пѣсана народа ореѣа се, и чрезъ рапсоду пронесеѣа, живи она съ животомъ цѣлого народа. —

Ови рапсоди, ови пѣвци, често сачинителѣи народны пѣсана, јошть су и сироте и слѣпи, што допуњава подобность са Хомеромъ. Не само на бреговима, него и на поляма и ливадама Сръбіє слѣпаць и пѣсникъ єдно значи; примаѣ милостивѣ ипакъ ѿмъ недає низкій значай просіака, ни у чемъ ѿ нимало непонижава. Свагди се почитую и гостолюбно примаю, иду одъ села до села, молитве и пѣсне пѣвајући, често и поетичне приповѣдке сказивајући.

Главный токъ поезіе овога рода есте у горама, у предѣлима Црнегоре, у Босни и Херцеговини. Ту се праве јуначке пѣсне, и одтуда иду на равнице, гдѣ ѿ народъ у своје нарѣчію пѣва, кадкада само по коју рѣчь промѣњивајући. Али на равницама јуначке пѣсне неустанною се тако ласно: редко се тамо пѣваю велике рапсодіє, више се любе попѣвке (Lieder) и приповѣдке, или причіце о айдуцима, утворама, вѣштицама и т. д. —

(Продуженіє другій путь.)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

ПОЛЗА ИСТОРИЈЕ.

(Продуженіе.)

Као што светована мудрости силу добијаю одь напредка изложеногь начина поступања, тако поучена правде и врлине снажна постаю величиномь и любведостојношћу нѣовы образаца. Ђрѣ правда ние свагда побѣдоносна а врлина срећна, и управь ово повышава нѣову цену. Прегоренѣ самогь себе чини заслугу. То намь каже обшта нравственица; но чиста идея о дужностима, коя ние у примерима оживила, редко придобія за себе люде. Ове узвышујуће, почитаніе и любавь заслужујуће примере дав исторія, и тако саставля изь суве системе нравственности живо изображенѣ дѣйствующи лица. Ко ступи у ову галлерію или станѣ велики и племениты мужава свію времена, тога ће душу обузети достоинство човечіе природе, нѣгово ће се о себи чувство повисити, а нѣгова сила на подражанѣ ободрити. Ако е и мало оваковы образаца, они ништа негубе одь свое величине: јоштѣ то светлія е нѣова заслуга, кадѣ іймѣ се противостави млоштво порочны людій, и што е веће число зликоваца, толико се више плашимо нѣовы чета.

Између благородны чувства, коя исторія буди и подранио, две су найизбраніе ранѣнице, кое су една съ другомь сродне, и матере млоги други врлина, а то су: любавь къ отечеству и слободи. Ђрѣ кнѣига времена не само да е богатія нѣовымь примѣрима, што оне више одь други утичу у явный животѣ, и обилніе производе велика дѣла: но оне обе по своіой нарави у известной мери и рађаю се у исторіи, или барѣ одь нѣ добию свое найвише изображенѣ и найвећу снагу. Ко е туђинѣ у исторіи, тай може само по инстинкту или чувственомь нагову любити свое отечество, ерѣ онѣ непознае отечества; а мужество къ слободи црпимо понегда само изь исторіе, коя намь показуе, да е слобода можна и како е она можна. Колико е већѣ пута име Леониде, Деція, Арнолда и Винкелрида орабрило на јуачна дѣла! колико е пута образѣ Каго-

новѣ одржао падајуће мужество племениты бранителя слободѣ, а Херманнова лютига сенка колико е пута очеличила мишцу Немачки младѣћа — или ій довела да барѣ сами себи пребацу — ?!

Исторія ние само учителька врлине, но и строгій судія, и безпристрастный наглядитель, и она тимѣ поправля неке неправде людске и судбене. Премда се често племенитый мужь за живота заборавля и опада; често за рукомь излази лукавымь и силовитымь зликовцима, да обману сувременике, да купе или изнуде себи похвалу и да одразе свое руженѣ. Но могу поедини исторіописци, могу сви сувременици быти заслепљени, застрашени, подкупљени; али ние доцнія исторія. Она безь наклоности и страсти, безь страха и надежде испитуе сведочанства, суди дѣла и одређуе славу и срамоту. Ако іой нешто и промакне збогь оскуде и губитка сведочанства; нити е немогуће, премда е тежко да се по негда и превари: но она непрестано испитуе строгимь погледомь, мери спокойнымь высочествомь, и слободно изриче постоянну пресуду. Докле годѣ буде людій, име ће Криціе, Кромвеля съ клетвомь и грозомь, име Сократа, Сидная съ любави и благословомь звонити изь нѣовы уста, и пребывати у нѣовомь срдцу. — Погледѣ на овогь немоливогь наглядителя — ерѣ желя къ слави као и къ безсиртію живи у човечіямь грудма — понегда е загорчію славу и тріумфѣ срећномь зликовцу, поощтріо га е на добра, барѣ по видимомь добра дѣла и подигао е мужество уврећены праведника и страдајуће невинности.

(Конацѣ слѣдуе.)

Н Е Ш Т О М А Л Ы Ш Н О Г А .

У 1809 години, кадѣ се Гушанацѣ са свима Крцалијама унео и појоначіо быо, подріети у Шумадию, и саму Тополу запалити, и Карађорђа погубити, и све што усхоће по Србию учинити, тадѣ у двору Карађорђа, у Тополю, спремаху се фишеци за поћи, те нѣима исто-

га дочекати, али нестало бѣше конача за великаѣ фишеке, него и томе їмъ нађе лїекъ иста Караѣорђевица, коя е свою пређу ту тадеръ твала, одрезавши одма неодкано предиво, те своїой браћи и войсци тиме донавезивати помогне фишеке; съ коима отиду Срби у Црний-врѣ, и ту дочекаю и разбію Гушанца, каконо су сами желити могли. Пређа е была конопляна.

Каниъ и Мойсей, београдскїй Еврей, те су фишеке онда савїали; а и Янко Михаиловићъ Раздоляцъ (сада протопопъ драгачевскїй), тад' е ту као молерскїй шегртъ са своимъ майсторомъ (по свой прилици съ Милованомъ Шутулићемъ) тополску цркви моловао. Покойный войвода Петаръ Николаевићъ Молеръ, изъ београдскога града сужанства после побѣгавши, дође у Тополу, предаде се Караѣорђу, опроштенъ добїе, и ту припоможе исту цркви доизмоловати.

С. М. С.

ТРОБ ДЪЦЕ.

(Съ вѣмачкогъ.)

Кадъ ме е путь пре неколико дана преко тржишта Каруссела, поредъ решетке двора Тилерїена нанео, угледао самъ на краю степена, кои къ страни Марасана воде, едно младо у црно обучено дѣте. Слуге и служкиниъ, такођеръ у црно обучене, стояле су около нѣга, мотрећи нѣгова мала кретаня съ найвѣхомъ позорливосћу. Дѣтету е было одъ приликѣ петъ година, плаво, румено, кочоперно и здраво. Часъ се играло съ лоптомъ, часъ съ другомъ играчкомъ, а особито се забавляло съ едномъ маломъ тестеромъ.

Пролазећи туда люди стаяли су, те су дѣте крозь решетку гледали и нѣгову игру. Ови еданъ другомъ шапућаху: „То е наслѣдникъ престола, Грофъ одъ Париза, доћи ће тай данъ, кадъ ће онъ Краль Француза быти.“

Садъ се другога опоминѣмъ. Пре тридесетъ година у истомъ двору, на истомъ мѣсту,

видїо самъ я друго дѣте, кое плѣскаюћи ручицама скакаше радостно у наоколо, гди га е трупa ратобораца и сайны офицера гледала, кои су были кола нѣговогъ отца обколѣли. Да бы дѣтету радость учинили, обучили су, за нѣгово возенъ у шетню, мирне, в чисто бѣле яганѣце; упрезали су їй у нѣгова мала кола, коима су нѣгова будућа дворека господа, сынови оны людїй, кои се данасъ кодъ нѣговогъ отца у двору налазе, као такови већ службомъ снабдѣвени слѣдовала. Кадъ смо га у еднимъ са златнимъ пчелами украшенимъ малимъ каруцама, као генїя, пролазити видели, зачуђени еданъ другомъ шапућасмо: „То е Краль одъ Рима, то е сынъ Наполеоновъ!“ И пуни надежде сви еднoгласно говорисмо: „Доћи ће тай данъ, кадъ ће онъ царъ Француза быти!“

Одъ то доба има већ четрнаестъ година, како самъ опетъ на истомъ мѣсту, треће дѣте, крозь прозоръ палате Марсана видїо, кое покрай двора пролазакъ кральвске гарде гледаше. Ручицомъ своїомъ даваше войницима и баряцима поздраве; оно е у томъ увеселѣніе налазило, да звукъ добоша и свирала подражава. За ово треће дѣте говорило се: „Ово е дѣте провидѣнїя, ово е сынъ Херцога одъ Берри, Херцогъ одъ Бордо, доћи ће тай данъ, кадъ ће онъ Краль Француза быти!“—

А садъ, садъ, камо їй, оны, коима се тако высоко опредѣлѣнїе прорицало? Еданъ почива мртавъ, у царской гробниці у Бечу — другїй тумара у забравности, безъ силе, безъ престола. — Трећїй жали за отцемъ своимъ, кои е къ престолу їошть ближїй быо, него онъ самъ, и опетъ у прахъ стропштанъ бы, премда се чинило, да му се найсейнїя будущностьъ обѣшава.

„Шта е човеческа величина!“

Д. Авраамовићъ,

Живовисацъ.